

הדבר האלוקי ביותר שאדם יכול לעשות

פרשת בראשית

הרב נתנאל אלישיב

בשעה טובה, מתחילים מבראשית!

בסופו של דבר, גם אחרי שאנו מקדישים זמן ומאמץ בלימוד אמונה, אנחנו לא יכולים לומר שאנחנו מבינים הרבה. "כי גבהו שמים מארץ, כן גבהו דרכי מדרכיכם ומזושיבותי ממוזשבותיכם" (ישעיהו נה ט). מה שאנחנו כן יודעים הוא שאנו פוגשים את הבורא בתור מי שנותן חיים, בתור מי שברא את העולם ובתוכו ברא את האדם בצלמו. ממילא, אם ברצוננו להידמות לבורא, הדבר הכי גדול ואלוקי שבכוחנו לעשות הוא לתת חיים. לכן אין זה פלא שהמצווה היחידה שמופיעה בפרשת בראשית היא מצוות פריה ורבייה (דרך אגב, לפי ספר החינוך בכל ספר בראשית יש רק שלוש מצוות).

חז"ל הפליגו מאוד בשבחה של מצוות פריה ורבייה, ואפילו בן עזאי, שמתוך שחשקה נפשו בתורה נמנע מנשיאת אישה, דרש שכל מי שאינו עוסק בפריה ורבייה כאילו שופך דמים וממעט את הדמות, אף שידע שיוכלו לטעון כנגדו שהוא "נאה דורש ואין נאה מקיים" (כמתואר ביבמות סג ב).

אולי מצוות פריה ורבייה ממוקמת בפרשת בראשית גם בגלל אופיה האוניברסלי. האמוראים נחלקו בשאלה האם מי שהיו לו בנים כשהיה גוי ועתה הוא נתגייר – קיים מצווה זו (יבמות סב א). ההלכה נפסקה כדעת רבי יוחנן, שהוא קיים את המצווה, והראשונים נחלקו בשאלה האם זה כך גם במקרה שבו הבנים לא התגיירו, אלא בחרו להישאר גויים. הרמב"ם פוסק שלא, אולם יש שאלה טובה על שיטתו – אנו אמונים על הכלל "גר שנתגייר כקטן שנולד דמי" ובניו לא מתייחסים אחריו (יבמות כב א), אם כן הבנים הללו שהתגיירו כבר לא נחשבים כבניו של הגר, אז כיצד הוא קיים בהם מצוות פריה ורבייה? ה'בית שמואל' (על אבן העזר א הל' ז) מתרץ על פי דברי התוספות ביבמות, שהגר קיים מצווה זו עוד כשהיה גוי, כשבניו התייחסו אחריו, ולכן הוא פטור ממנה גם לאחר שהתגייר (וממילא לפי זה המצווה מתקיימת גם אם בניו לא התגיירו). מכאן שאף אם הגויים לא מצווים על פריה ורבייה, שהרי היא אינה משבע מצוות בני נח, יש להם שייכות אליה.

נחלקו חכמים האם גם האישה מצווה במצווה זו. לפי רבי יוחנן בן ברוקה (יבמות סה ב), התשובה חיובית, שכן הציווי נאמר בלשון רבים, לאדם וחווה: "ויברך אותם אלוקים, ויאמר להם אלוקים פרו ורבו" (בראשית א כח). אולם ההלכה נפסקה כדעת תנא קמא שם, שהאישה אינה מצווה, וכבר ניתנו על כך הסברים שונים. אולם התוספות מדגישים שגם אם אינה מצווה על כך מדאורייתא, הרי שהיא מצווה מדרבנן, שנאמר בספר ישעיה (מה יח): "לא תוהו בראה, ישיבת יצרה", הקב"ה לא ברא את הארץ כדי שהיא תישאר שוממה, אלא כדי שהיא תהיה מיושבת באנשים טובים, וכל באי עולם שייכים לשליחות זו.

בגלל שמצווה זו כל כך יסודית ועילאית, הבורא נטע בבני האדם תאוה חזקה מאוד להתרבות. לא תמיד קל לנו להתמודד עם עוצמתה של התאוה הזאת, ובני אדם נכשלים בה רבות, אבל עלינו לצאת מתוך הנחה שכל הכוחות שניטעו באדם לא ניתנו לו כדי להכשילו, אלא אדרבה, כדי שילמד להשתמש בהם לטובה, ועל כן נלמד מעוצמתה של תאוה זו את גודל האידיאל שיכול לצאת אל הפועל על ידה.

רק מתוך הבנת ערכם הגדול של החיים, רק מתוך הבנת ערכו של האדם כמי שנברא בצלם אלוקים, ניתן לעמוד על החומרה הנוראה של נטילת נפשו של אדם, לקח שאף הוא מתחיל להתברר כבר מפרשת השבוע שלנו, כבר מבראשית.

בחג האחרון אירעו בארצנו כמה מאורעות קשים ומדאיבים. חיייהם של כמה וכמה קדושים נגדעו, והצעות רבות ממלאות את האוויר, כיצד להילחם בטרור ולהגביר את ההרתעה. באמת יש הרבה מה לעשות, אולם אולי הדבר העמוק ביותר שניתן לעשות אינו מסור בידיה של הממשלה אלא בידי העם, והוא – להרבות חיים. יותר בתים נאמנים בישראל, יותר בנים ובנות לעם ישראל, יותר קידוש השם, יותר הופעה של צלם אלוקים. אשרינו שזכינו להיות שותפים במעשה בראשית.